

FIGYELŐ

KÜLPOLITIKAI SZEMLE

— Az abesszin-kérdés, a Népszövetségi Tanács állásfoglalása, a párizsi hármaskonferencia csődje — A dunai paktumterv, francia takarékoskodás, a Komintern új politikája —

AMINT AZT AZ ÉV ELEJÉN JELEZTEM, 1935 a „diplomáciai tevékenység“ esztendejének ígérkezett — ellentétben 1934-gyel, amely a gyilkosságok éve volt. Eddig nem is csalódtam jóslatomban: az év mostanáig valóban a két- és háromoldalú megbeszélések jegyében folyt le. A napokban azonban, mintha nagy robajjal becsapták volna a kaput: a párizsi háromhatalmi megbeszélés felrobbant és egyáltalában nincs kizárva, hogy ezzel újabb fázis vette kezdetét az év, esetleg Európa történetében.

Az olasz-abesszin konfliktus kicлесedése következtében, május óta érezhető európai feszültség ezzel nyilván eljutott a háborút megelőző utolsó stádiumhoz. Azoknak a diplomáciai kísérleteknek az ideje, amelyekkel elsősorban Nagy-Britannia és őt követve — nolens-volens — Franciaország igyekezett ú. n. békés megoldást, kompromisszumot találni, véget ért. Az első kísérlet arra, hogy az ellentéteket csökkentsék és lehetőleg a Népszövetségen belül olyan megoldást találjanak, amely Olaszországot kielégíthesse, anélkül, hogy a népszövetségi Egyezségokmányt és azokat az alapelveket, amelyekben a genfi intézmény felépül, komolyan halálos csapás érje, a Népszövetség Tanácsának július 31-re történt összehívása volt. Ennek folytatása lett azután a párizsi olasz-angol-francia tárgyalás, amelytől sikert nyilván senki sem remélt, de amelyről mégis kevesen hitték volna, hogy alig kétnapi ülésezés után ilyen, a diplomáciában inkább szokatlan módon nyerjen befejezést.

A Tanács májusi ülésén tudvalevőleg határozatot hozott, hogy amennyiben az 1928-ban kötött olasz-abesszin békéltető- és döntőbíráskodási egyezmény értelmében kiküldött olasz-abesszin békéltető bizottság július 25-ig nem tudott dönteni, illetve nem tudott megegyezni az ötödik semleges békéltető személyében, a Tanács ismét összeül és megteszi az adott helyzetben a szükséges lépéseket. Népszövetségi körökben, de Párizsban és Londonban is az volt a vélemény, hogy a tanácsi határozat imperatív intézkedései alapján a Tanács összehívását július 25-e után nem lehet elkerülni. Londonban azonban továbbmentek: a brit kormány tulajdonképpen azt óhajtotta, hogy a Tanácsülés foglalkozzék az egész olasz-abesszin konfliktussal, minthogy az Egyezségokmány 10. cikke értelmében a Tanács kötelessége támadás vagy támadás veszélye esetén arról dönteni, hogyan tesz eleget fennálló kötelezettségeinek. Mussolini kormánya hajlandó volt — bár jelezte, hogy ezt is feleslegesnek tartja — abba belemenni, hogy a Tanács egyáltalában összeüljön az ual-uali incidens elintézésére kiküldött békéltető bizottság kiegészítése tárgyában. Leghatározottabban visszautasította azonban azt, hogy a Tanács általában foglalkozzék, vagy foglalkozhassék az egész konfliktussal, mely szerinte kizárólag Olaszország és Abesszinia ügye s nem tartozik a Népszövetség elé. Arra az esetre, ha a Tanács napirendjére a viszály megvitatását kitűznék, Olaszország máris

nem venne részt az ülészakon s további határozatait fenntartaná magának. Minthogy a párizsi kormány határozottan e mellé a jogilag is abszolút legitim olasz álláspont mellé állott, Angliának nem maradt más hátra, mint hogy engedjen és elfogadja a szűkre határolt napirendet.

A Tanács tagjainak az állásfoglalása a következőkben fejezhető ki: Olaszország a konfliktus kezdetétől kezdve azt vallotta, hogy szerinte a Népszövetségnek nincs és nem lehet köze ahhoz, hogy ő a civilizáció legalacsonyabb fokán álló hatalom által állandóan fenyegetett kolóniáit hogyan tudja megvédeni, amidőn ez utóbbi nyilvánvalóan sohasem teljesítette vállalt szerződéses kötelezettségeit. Olaszország tehát az abszolút negatív álláspontjára helyezkedik, úgy a Népszövetség, mint általában harmadik hatalmak beavatkozásával szemben: ügyét maga intézi el, ahogy azt legjobbnak találja. Nagy-Britannia állásfoglalása két különböző Összetevőből alakul ki. Az egyik tisztán elvi és csak az elv érvényesítésében gyakorlati politikai. Teljesen legitimnek tartja Olaszországnak expanziós törekvését, hogy túltengő lakosságát elhelyezze és civilizatórius képességét érvényesítse. Arra az olasz évrre azonban, hogy Itália csupán ugyanazt csinálja, amit Anglia és Franciaország évszázadokon át nagy brutalitással végrehajtott: azaz civilizálatlan területek erőszakos kolonizálását, a britek válasza az, hogy ami lehetséges volt még száz vagy akár harminc évvel ezelőtt, az ma, új nemzetközi jogi és nemzetközi helyzetben már nem lehetséges; minden politikának pedig az adott helyzethez kell alkalmazkodnia. Ma a Népszövetség létező valóság, Olaszország is, de Abesszinia is tagja, a fennálló szerződéseket tehát honorálnia kell. Másrészt nem lehet a nagyhatalmaknak, amelyek egyben a Népszövetség tagjai, egy afrikai tagállammal szemben olyan politikát folytatniok, amelyet pl. Európában, más állam részéről, maguk sem helyeselnének, illetve amellyel szembe kellene fordulniok, ha hasonló eljárással találkoznának Európában. Nagy-Britannia ellenállásának másik indoka, amely a brit birodalom vitális érdekeinek védelméből táplálkozik és amelynek jelentőségét az angolok nem is titkolják, a Szudánnak és India útjának veszélyeztetése. Az angolok szerint még ha az olaszok garanciákat adnának is az Észak-Ethiopiában fekvő Tsana-tó és a Kék-Nílus vizeinek szabad felhasználására, a Szudán és Felső-Egyiptom vízellátásának biztosítása olyan elsőrendű angol érdek, amely nem engedi meg, hogy más nagyhatalom ezeknek a fontos pontoknak a közelébe jusson, illetve azok felett ellenőrzést gyakorolhasson. Szerintük hasonlóképp nem lehet közömbös Nagy-Britannia számára az sem, ha a Földközi-tengeren és a Vörös-tengeren átvezető angol-indiai út mentén, éppen annak egyik legfontosabb pontján, ahol a Vörös-tenger az Indiai-óceánba torkollik, egy nagyhatalom és pedig egy középtengeri nagyhatalom, egymillió négyzetkilométer hinterlanddal állana őrt. Nehéz megítélni, mennyiben van konkrét politikai értéke a talán kissé túlérzékeny angolok ez érvelésének és állásfoglalásának. Mindenesetre józanul alig hihető, hogy ezekről a kérdésekről Nagy-Britannia és Olaszország ne tudjanak megegyezni, és hogy Olaszország birtokbalépése, illetőleg Abesszinia területe hétnyolcad részének elfoglalása valóban komoly veszedelmet jelenthessen az északafrikai brit birtokok számára. Kétségtelen azonban, hogy a Fasoda-eset, amely 1898-ban majdnem francia-angol háborúra vezetett és csak Franciaország igen megalázó visszavonulása árán talált békés elintézésre, azt bizonyítja, hogy Nagy-Britannia sehol annyira nem érzékeny a birodalom bizonyos részeit veszélyeztető pontok védelmében, mint ott, ahol Egyiptomról és Indiáról van szó.

A két nagyhatalom között nem könnyű és nem irigylendő Franciaország helyzete és állásfoglalása. Lavalnak sikerült némi — fűzzük hozzá,

nem túlságosan nagy — áldozatok árán a közel x6 éves francia-olasz viszályt kiküszöbölni és olyan koloniális, továbbá általános politikai megegyezést kötni, amely a két országot majdnem szövetségben egyesítette. Ez Franciaország számára mindenesetre azzal a nagy előnnyel járt, hogy európai politikájában szinte fenntartás nélkül támaszkodhatott Olaszország politikai és katonai erejére. Nyilvánvaló, hogy ez Németországgal szembeni politikájában felbecsülhetetlen értékkel bír számára. Ezzel szemben Laval a római megegyezés alkalmából — ez ma már kétségtelennek látszik — Mussolinit biztosította arról, hogy abessziniai igényeit teljes mértékben támogatni fogja. Azt azonban már nem lehet megállapítani, hogy Mussolini hogyan körvonalazta Olaszország abessziniai igényeit. Birt-e Laval már akkor tudomással arról, hogy Olaszország protektorátusszerű teljes politikai és gazdasági birtoklásra törekszik? Franciaország azonban, éppúgy mint Anglia, politikáját teljesen a Népszövetségre alapította. Németország ellen állandóan a Népszövetség elveinek és az Egyezségokmány rendelkezéseinek értelmében lépett fel. Nem lehet tehát csodálkozni azon, hogy az angol érv: a Népszövetség alapelvei és szabályai szerint meg kell védeni minden tagállamot — ha még oly fekete vagy civilizálatlan is — a támadás veszélyétől, erősen hat Párizsban. Hiszen tudatában vannak ott annak, hogy ha ezt nem teszik meg a nagyhatalmak, akkor nem kívánhatják, hogy más helyen, más irányban — értsd Ausztriát — ugyanezeknek az elveknek mégis érvényt szerezzenek. Azonban nemcsak elvi, hanem gyakorlatpolitikai szempontból Franciaország politikájának másik alap-tétele immár 31 esztendeje a Nagy-Britanniával folytatott állandó szoros együttműködés volt. S ez az elv értékesnek is bizonyult. A francia köztársaság számára tehát a legsúlyosabb dilemmát jelentené, ha szakítania kellene Londenal avagy Rómával, ha döntenie kellene arról, melyiket válassza a kettő közül, ha tehát az olasz-abesszin konfliktus nyíltan és letagadhatatlanul olasz-brit konfliktussá fajulna.

Közvetítő művészetének és politikai zsenialitásának egész latbavetésével igyekezett tehát a francia miniszterelnök Genfben a két élesen megütköző álláspont között a „becsületes alkusz“ szerepét játszani és olyan döntést elérni, amely a viszály nyílt kitörését legalább is elhalasztja. És amikor „a viszály kitörésének elhalasztásáról“ volt szó, ha a sajtó örömmel üdvözölte végül a genfi határozatot, amely szeptember 4-ig „időnyerést“ engedett, akkor nem az olasz-abesszin háború elhalasztásának örültek, amelyről mindenki tudta, hogy szeptember előtt úgysem fog kitörni, hanem némi reményt fűztek ahhoz, hogy a közbeeső időt fel lehet használni egy fenyegető olasz-brit viszály elhárítására. A Tanácsülés négy napig húzódott, de ezalatt a Tanács csakis kétszer ült össze, egészen rövid időre. Az első ülésen a szembenálló felek és a nagyhatalmak deklarációinak meghallgatása után semmiféle határozatot hozni nem tudtak, a második ülésen pedig már csak a két kész határozat tudomásulvételéről volt szó. Az eredmény legpártatlanabban is Mussolini kilencvenszázalékos győzelmét jelenti. Először is a Tanács csak az ualual incidens rendezésére kiküldött békéltető bizottság életrekeltésére nézve hozott határozott döntést. Másodszor kimondotta, hogy a bizottságnak csupán az incidens körülményeivel szabad foglalkoznia, de más kérdéseket, mint például határkérdéseket, — tehát azt, vajjon Ualual olasz vagy abesszin területen fekszik-e — Olaszország álláspontjához képest, nem szabad konszideráció tárgyává tennie. Ehhez képest megállapodtak abban, hogy a bizottság összeül újból és megválasztja semleges elnökét, akinek személyében is megegyezés történt a kulisszák mögött. Mivel kétségtelen, hogy Ualualnál a támadás abesszin részről történt, biztosnak tartják, hogy a bizottság Olaszországnak fog

igazat adni. Maga az ualual incidens és elintézése azonban csak másodrendű kérdés és tulajdonképpen csak formáság; olasz részről csak annak a bizonyítására alkalmas, hogy Abesszinia nem tartja be a szerződéseket és állandóan veszélyezteti Olaszország gyarmatainak nyugalalmát. Azt is keresztülvitte azonban Mussolini ellenállása, hogy a konfliktusról magáról szó sem esett a Tanácsban, csak utalás történt arra, hogy ha szeptember 4-ig, a Tanács rendes őszi ülészakának összeállításáig, a viszály nem intéződött el, akkor a Tanács, fennálló kötelezettségeihez híven, meg fogja vitatni a helyzetet és dönteni fog további lépéseiről. Ezt a második határozatot Olaszország hozzájárulása nélkül hozták meg. A fasiszta kormány elvi tiltakozásának jeléül képviselője ugyanis tartózkodott a szavazástól, ezzel nem akadályozta meg ugyan a határozat egyhangú életbelépését, de jelezte, hogy Olaszország nem vett részt ennek a határozatnak a meghozatalában, tehát nyilván nem fog részt venni a vitában sem, ha annak idején sor kerül rá. A Tanács e két határozatának meghozatalával egyidejűleg hivatalos közlemény jelent meg, mely szerint Nagy-Britanniának, Franciaországnak és Olaszországnak, mint az Abessziniára vonatkozó 1906-ban kötött háromhatalmi szerződés aláíróinak, képviselői legközelebb összeülnek annak megvizsgálására, hogy ezt a szerződést miképpen lehet és kell az adott helyzethez alkalmazni. Mussolini itt is győzött annyiban, hogy a tanácsi határozatban erre a hármass megbeszélésre semmiféle célzás nem történt, mert szerinte a Tanácsnak és a Népszövetségnek semmi köze az 1906-os szerződést aláíró hatalmak megbeszéléseihez. Csupán Eden, Nagy-Britannia képviselője közölte a Tanáccsal, hogy kötelességének fogja tartani azt, hogy e tanácskozások lefolyásáról és eredményéről a Tanácsot szeptember 4-1 ülésén informálja, hogy a Tanácsnak alkalma legyen kötelezettségeinek megfelelő határozatot hoznia. Jellemző volt, hogy a kishatalmak részéről Dánia képviselője köszönetét fejezte ki Eden-nek és támogatásáról biztosította a béke fenntartására irányuló törekvéseit. Sikere még a Dúcénak az is, hogy a Tanács nem foglalkozván az üggyel, nem hozott semilyen, Olaszország katonai előkészületeit akadályozó határozatot sem. Itália tehát szeptember elejéig teljesen befejezheti hadjárata előkészítését.

Bár Abesszinia császára most már hajlandónak mutatkozik koncessziókat is tenni Olaszországnak és azt az ajánlatot, amit annak idején Eden még júniusban tett Mussolininak s amit az olasz kormányfő kereken visszautasított, most már magáévá tenné, már a párizsi konferencia összeállése előtt is alig egy százalék valószínűsége volt annak, hogy az olasz-abesszin fegyveres konfliktust el lehessen hárítani. Olaszország, mint jeleztük, teljes politikai protektorátust követel Etiópia felett Anglia szerződéses jogainak biztosítása mellett. Nagy-Britannia viszont hajlandó messzemenő gazdasági penetrációt, az olaszok letelepülését koncedálni és garantálni, de a nélkül, hogy olyan politikai ellenőrzési jogokat is hajlandó legyen engedélyezni, melyek egyedül biztosíthatnák az olasz kolonizáció békéjét, biztonságát és fejlődését.

Ilyen körülmények között ült össze Laval—Eden—Aloisi hármass konferenciája, hogy az 1906-ban kötött olasz-francia-angol szerződés megfelelő alkalmazásáról tanácskozzanak. A konferencia gyors összeomlása után a sajtóban elterjedt hírek szerint a két nyugati nagyhatalom Olaszországnak messzemenő gazdasági expanziót lett volna hajlandó koncedálni és úgy kolóniáinak biztonságát, mint a letelepülő olaszokét garantálni. Bármily sokat jelentett volna ez békés úton, tehát a háború kockázata és áldozatai nélkül Olaszország számára, mégis némileg érthető, hogy a Duce a két másik nagyhatalom gyámsága alá helyezett és még erősen körülhatárolt ter-

jeszkedést ebben a formában nem fogadhatta el, mint teljes kielégítést. Lehet, hogy a következmény az lett volna, hogy rövidesen megfosztották volna Abessziniát népszövetségi tagságától és ezzel megnyitották volna Olaszország útját a teljes győzelem felé, megmentve a genfi egyezményt, a saját arcukat és a hatalmak együttműködését. A Temps officiózus kommentárja, amely rámutat arra, hogy Marokkót vagy Egyiptomot sem hódították meg egy nap alatt, azt mutatja, hogy ez az interpretáció helyes. De az is lehet, hogy a Duce attól fél, hogy Olaszország éppen akkor, amikor végre kiszabadulna középtengeri korlátai közül, saját erejéből világhatalommá válnék és ezzel népi terjeszkedését is biztosítani tudná, jóbarátai gyámsága alá kerülne.

Mussolini mint realista az erők valódi játékát nyilván a következőképpen látja: a Németország elleni küzdelmet Európában nem lehet a Népszövetség absztrakt alkotmányára, merev, egyoldalú és nehézkes működésű szervezeteére bízni, sem pedig a kollektív biztonsági szisztéma papírbástyáira; szükség van a három nyugati nagyhatalom bizalmas és effektív együttműködésére. Olaszország nélkül ez a biztonság nincs meg. Hogy pedig Olaszország megmaradhasson a fronton belül és továbbra is értékes szövetséges maradjon tinda7-7-al az energiával, amit Mussolini és a fasizmus jelent, ahhoz támogatni kell az olasz nagyhatalom életnyilvánulásait, terjeszkedését, amely újabb erőt és öntudatot ad neki. Adják jelét ennek a barátságnak, ennek a bizalomnak, adják meg ezt a támogatást, akkor biztonságban lehetnek Európában, még a Népszövetség elmúlása árán is. Ha nem,akkor, úgymond, megmaradhat a Népszövetség, de Olaszország és a biztonság, a béke és a nyugalom nélkül.

A párizsi konferencia csődje befejezi tehát a békéltetés meddő korszakát. A legkisebb valószínűsége sincs már annak, hogy az esős idő befejeztével Olaszország meg ne kezdje hadjáratát vagy büntető expedícióját Abesszínia ellen. Franciaország egy bizonyos pontig támogatni fogja. Hogy Nagybritannia mit fog tenni, azt az utóbbi hónapok alatt folytatott politikájának habozása, változásai, tévovázásai után, a kormány belpolitikai nehézségei miatt, amelyekkel az új választások küszöbén számolni kell, egyáltalában nem lehet előre megmondani. Ha tekintetbe vesszük mindama következményeket, amelyekkel a Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya szerint érvényesítendő ú. n. gazdasági szankciók s ezek folytán elkerülhetetlenné váló háborús rendszabályok alkalmazása járna, és mérlegetlünk azokat az angol részről elhangzott nyilatkozatokat, amelyek hangoztatják, hogy Nagybritannia és Olaszország közt nincsen életbevágó ellentét, valószínűtlennek látszik, hogy a britek az erős akcióra szánják magukat. Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy az Egyesült Államok úgy látszik feltétlenül semlegesek maradnak s ebben az esetben a gazdasági szankciók máris felidézhetnék a konfliktus veszélyét Anglia és Amerika közt. Ha annak idején Japánnal szemben nem vonták le a végső konklúziókat, mért tennék ezt akkor a baráti Olaszországgal? Igaz ugyan, hogy Olaszország sajtója mindent megtett, hogy a lassan felhevülő angol vérmérsékletet forrpontra hevítse és a brit ellenállást megkeményítse. A következő hetek erről s ezzel kapcsolatban Európa, sőt egész civilizációnk sorsáról némi felvilágosítással fognak szolgálni.

Mussolini véleménye szerint, amit intervjúkban is többször kifejezésre juttatott, Európában még két vagy három évig nem kerül sor háborúra, mert szerinte Németország ma még nincs készen arra, hogy fegyveres konfliktusba belekezdjen. Ezt a két-három évet akarja felhasználni a Duce arra, hogy országa kolonizációs érdekeinek eleget tegyen és egy új gyarmatbirodalmat hódítson, amely alkalmas legyen arra, hogy Itália folyton szaporodó lakosságának többletét felvegye s alkotó munkával foglalkoztathassa. Londonban és Párizsban azonban általában attól félnek, hogy ez a számítás talán nem

egészen pontos. Egyrészt bekövetkezhetik az, hogy a fehérek és feketék ez újabb összeütközése a fajok kérdését veti fel és Afrikában s más koloniális területeken lázadásokhoz vezethet. Másrészt, ha a német kormány békés szándékairól meg vannak is győződve, kiszámíthatatlan az, hogy helyi vezetők vagy kalandorok milyen helyzetet provokálhatnak, aminek következtében az a háborús veszély, amelyet a Duce 1938-ra vár, lényegesen hamarabb bekövetkezhetik. Bár tény az, hogy mai mobilizált állapotában Olaszország sokkal nagyobb biztosíték minden kaland és háború ellen, mint volt akár tavaly is, amikor pedig éppen a Duce gyors fellépése akadályozta meg Dollfuss meggyilkolása után nagyobb veszélyek bekövetkezését. Ezzel szemben mégis arra mutatnak rá, hogy ha emberanyagban hatalmas és kimeríthetetlen rezervoárja van is Olaszországnak, egy hosszabb koloniális háború egyéb anyagi képességeiben merítheti ki és béníthatja meg cselekvőkészségét. Azt hisszük, hogy ezek a gyakorlati és katonai aggodalmak erősen túlzottak. Ma az olasz katonai hatalom dominálja az európai helyzetet; az abesszin hadjárat úgy elő van készítve, hogy — ha már a terület nagysága és veszélyei következtében hosszabb hadjáratra kell is elkészülni — ennek a változatai nem befolyásolhatják az olasz birodalom európai pozícióját és gyors akcióképességét. A helyzet Ausztriában magában és az osztrák-német viszonylatban sokkal nyugódtabbnak látszik, semmint hogy itt közeli viszáltytól tartani kelljen. Az persze más kérdés, hogy ha a háború kitörését megakadályozni nem lehet és Nagybritannia beváltja fenyegetését és teljesen visszavonul a kontinentstől, ennek az új erőhatalmi helyzeted: milyen következményei lehetnek a kontinens politikai erőviszonyainak további alakulására.

TALÁN OLASZORSZÁG abessziniai elfoglaltságának a kilátása hozta ismét napfényre a hónapok óta aludni látszó dunai paktumtervet. Az utolsó fázis, amelyről megemlékeztünk, a velencei konferencia volt, ahol május elején Suvich olasz államtitkár elnöklete alatt a magyar és osztrák külügyminiszterek a három hatalom álláspontját hangolták össze a dunai paktumtervezettel szemben. Jęftics jugoszláv miniszterelnök olaszországi látogatásának — Suvich-al való találkozásának — kellett volna a további fázisnak lennie. Azonban a Jęftics-kormány bukása teljesen megváltoztatta a helyzetet: sem az olasz-jugoszláv találkozás nem jött létre, sem a kisantantnak júniusra tervezett megbeszélése. Időközben az ausztriai helyzet az ország gazdasági és pénzügyi megerősödése, a nemzeti szocialista organizációk letörése és a németországi osztrákellenes propaganda enyhülése következtében annyira megszilárdult, hogy az eredetileg Ausztria védelmére tervezett dunai paktum sürgető szüksége már nem volt annyira a római és párizsi kormányok aggodalmainak homlokterében. Mínthogy azonban az állandó érdek mégis fennforgóit — más sürgető okát nem igen lehet felfedezni — a párizsi és római kormányok július végén, a lapok hírei szerint, kérdőívet küldtek szét Ausztria, Magyarország és a kisantant államok kormányaihoz, állásfoglalásukat kérve a paktum alapjává teendő elvekre vonatkozólag. A kiszivárgott hírek szerint a paktum továbbra is meg nem támadási, benemavatkozási és konzultációs elveken épül fel. A francia-olasz tervezet tehát, úgy látszik, honorálta Magyarország határozott állásfoglalását a kölcsönös segélynyújtási egyezmények ellen. A kisantant hatalmának augusztus végére összehívott bledi értekezlete lesz hivatva dönteni Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia közös állásfoglalásáról. A paktumtervezet előkészítésének időszaka csak ekkor fog újabb stádiumba lépni és csak ekkor lesz lehetséges megítélni, vajjon az ezzel kapcsolatos római konferencia összehívása hamarosan aktuálissá válhatik-e vagy sem. Az már ma is megállapítható, hogy Magyarország álláspontja

január óta nem változott: szívesen vesz részt egy ilyen paktum tárgyalásán, természetesen megfelelő fenntartásokkal és a veszélyes formulák elkerülésével. De szomszédainak e paktum megkötésével adott biztosíték ellenében feltétlenül honorálniuk kell Magyarországnak a katonai egyenjogúság megadására irányuló kívánságát. Hasonló paktumokat Magyarország és Ausztria is csak akkor köthetnek, ha a többi államokkal teljesen egyenjogúan vesznek részt az ilyen biztosító paktumok megkötésében és végrehajtásában.

A Laval-kormánynak erőteljes és bátor deflációs és takarékosági akciója az előrelátható zavargásokhoz vezetett, anélkül, hogy ezek a helyi kereteket túllépték volna. Különösen a touloni, bresti és lehavrei dokkmunkásoknak kommunista agitátorok által felizgatott tömegei kíséreltek meg demonstrációkat és léptek sztrájkba. A kormánynak ugyan szüksége volt arra, hogy színes csapatokat vessen latba a francia munkásság megfékezésére, de ettől eltekintve, aránylag kevés áldozattal sikerült a nem átütő erejű mozgalmat megfékezni. Közben a kormány a törvényerejű rendeletek tucatjaival igyekszik a költségvetés kiadási részében alkalmazott szigorú lineáris — tízpercentes — leszállításokat keresztülvinni. Ennek ellenében a jövedelmében csökkentett lakosságnak árszabályozó rendelkezésekkel igyekszik az árak leszorítása útján segítségére jönni. Az intézkedések harmadik csoportjába tartozik a gazdasági életnek és vállalkozási szellemnek fellendítése, amit Laval a Banque de France-al egyetértésben a hitel olcsóbbá tétele által akar elérni, másrészt pedig azzal, hogy kísérletet tesznek az óriási, kistőkések kezén lévő használatlan tőkének a gazdasági életbe való becsalogatására. Nincs a világnak országa, amelyben a harisnyákban olyan összegű gyümölcsözetlen tőke heverne, mint Franciaországban. Laval ugyanazon elvek szerint igyekszik eljárni, mint a brit nemzeti kormány 1931-ben. Kérdés, hogy olyan áldozatkész és okos, egyöntetű nemzeti közvéleményre fog-e támaszkodhatni, mint amilyen Nagy-Britanniában ennek a politikának a sikerét olyan fényesen biztosította a köz és az egyén hasznára.

A Kommintem-nek — a Kommunista Internadonálénak — legutóbb lefolyt moszkvai kongresszusa érdekes képét adta annak az átalakulásnak, amely a harcos kommunisták elgondolásában és aktivitásában az utóbbi évek európai és ázsiai politikai eseményeinek hatása alatt végbement. A kongresszus egyik legnagyobb sikerű szereplője Dimitroff volt, az a bolgár kommunista, aki a Reichstag felgyújtásában való részvétellel volt vádolva és aki a lipcei per folyamán viselkedésével feltűnt. A kongresszus lefolyásából és különösen éppen Dimitroff felszólalásaiból kiténik az Internacionálé taktikai célkitűzéseinek legalább is ideiglenes megváltoztatása. A küzdelmi frontok változása következtében, úgy látszik, már nem proletariátus és polgárság áll egymással szemközt, hanem egyik oldalon a demokrácia (!), a másik oldalon fasiszta diktatúrák. Eltekintve attól az érdekes pikantériától, hogy egy diktatúra fővárosában a kommunisták a „demokrácia“ mellett és a diktatúrák ellen foglalnak állást, ez nyilván egyrészt azt mutatja, hogy az URSS belső struktúrájában is nemcsak látszólag, hanem valóban eltolódások mennek végbe a tiszta proletárdiktatúra és kommunizmustól a kispolgári demokrácia felé. Hiszen ennek jelét láttuk már a titkos választójog bevezetésére irányuló tervben is. Dimitroff a kongresszus tapsai közt azt a célt tűzte a Kommunista Internacionálé elé, hogy mindenütt — értsük meg: mindenütt — a demokratikus erőekkel együtt kell küzdenie a nemzeti fasiszmusok, értsd tulajdonképpen a „Nationalsozialismus“ ellen. Franciaországban már meg is történtek az első lépések a kommunistáknak, a szocialistáknak és a radikálisok bal szárnyának összefogására. Hogy ez a szörnyű, hibrid és kiegyensúlyozatlan

társaság milyen veszedelmeket hozhat a harmadik köztársaságra, azt talán még az év folyamán meg fogjuk tudni. Mindenesetre jó leime, ha minden polgári társadalom, kis- és nagypolgárság egyaránt, nem vesztené el szem elől azt a szempontot, hogy a kommunisták és a kommunizmus részéről ennél az együttműködésnél kizárólag átmeneti taktikáról van szó. A polgári államot kell megölni — ez Marx alaptétele is s erre Marx szerint minden eszköz, minden szövetezés jó. Ennek az államnak legerősebb védelmezői ma egyelőre még a nemzeti diktatúrák (azért mondom egyelőre még, mert van olyan nemzeti diktatúra, amelyben a kommunista-bolsevista elem veszedelmesen kezd előrenyomulni és a nemzeti-faji-polgári összefogást ellensúlyozni). A kommunisták célja a Clausewitz-féle sokat idézett elvnek megfordítása: „Vereint marschieren, getrennt schlagen“ együtt menetelni és a szövetséges társat azután külön agyonütni — úgy gondolom ez a Dimitroff-féle fordítás. A Szovjet-Oroszországban végbemenő szociális, gazdasági és ideológiai fejlődést érdemes fokozott figyelemmel kísérni.

OTTLIK GYÖRGY

GAZDASÁGI SZEMLE

Fagy és aszály — Az új költségvetés térim; rosszabbodó kilátások — A költségvetési vita, bankok és részvényjog; támadások a vámrendszer ellent új ipartelepek kérdése — Drágaság, idegenforgalmi bajok

HA A LEGUTOLSÓ SZEMLÉM ÓTA eltelt időszakra visszagondolok és a gazdasági élet eseményeit számbaveszem, főleg a mezőgazdasági termelést illetőleg sok kedvezőtlen eseményt kell elsorolnom. Ezek közül a fagy- és jégkárt, valamint az ezekre következett aszályt bátran és túlzás nélkül nevezhetjük az ország mai helyzetében nemzeti szerencsétlenségnek, mert hiszen a nemzetnek vájjon melyik rétege tudná magát ezek hatása alól elvonni, amikor végeredményben mégis csak a mezőgazdaság tartja el nálunk közvetlenül vagy közvetve a népesség túlnyomó részét. Joggal félthető a mezőgazdasági termelés rentabilitása — amennyiben arról eddig is beszélni lehetett — közvetlenül, de ugyanúgy a mezőgazdák vásárlóerejének csökkenése révén az ipari termelés, a kereskedelem és utoljára említve, de elsősorban az állam pénzügyi egyensúlya. Csökönys kitarással állítom évek óta és ma is, hogy úgy az állam, mint a magángazdaság ezerféle bonyolult betegségén minden elméletnél és reformnál jobban, sőt egyedül csak az segíthet, ha a mezőgazdasági termelés néhány éven keresztül rekordtermést ér el, mert az igazán hatásos és eredményes „Ankurbelung“ csak a vásárlóerő természetes emelkedésével érhető el. Sajnos, évek óta közepes termések mellett nem volt alkalom ennek az igazságnak a bebizonyítására — attól félek, hogy az idén is az ellenkezője fog történni. Attól félek, hogy a mezőgazdaság sorozatos csapásai az ipari termelésre, az állami bevételekre és a devizahelyzetre gyakorlandó kedvezőtlen hatásuk folytán nemcsak megakasztják majd a gazdasági helyzetben már észlelni vélt lassú javulási folyamatot, hanem még vissza is fognak vetni bennünket, úgyhogy az annak idején Károlyi Gyula gróf által követett takarékoskodásra fognak minél hamarabb visszakényszerülni. Sajnos, ez is csak bizonyos vonatkozásokban hozhat ered-

ményt és nem segít a devizatermelés és árukompenzációk körében, főleg a takarmányhiány következtében várható nehézségeken. Mindenesetre csak ajánlható, hogy a kormány a megszavazott költségvetési hitelek felhasználása tekintetében rendkívüli óvatossággal járjon el, főleg a költségvetési év első felében, mert annak második felében különösebb jóstehetség nélkül is komoly bevételecsökkenéssel számolhat.

Utolsó szemlém óta eltelt időre esik az állami költségvetés nyilvánosságra jutása és parlamenti tárgyalása is. Hogy a költségvetés nem kelt az emberben különösebb optimizmust, azt javára kell írunk, hiszen a fontos az, hogy realitásra törekedjék, az ország pénzügyi helyzetének tárgyilagos szemlélete pedig, sajnos, nem éppen hangulatkeltő. Becsületesen, köteles óvatossággal összeállított előirányzat benyomását keltette a költségvetés — a kormány nem tehet róla, hogy azóta sokat veszített realitásából — és mindenesetre olyan alapos munkának látszott, amely magasabb színvonalú tárgyalást érdemelt volna, mint amilyenben a képviselőházban része volt. A költségvetés — amint köztudomású — 25.4 millióval több kiadást irányoz elő a tavalyinál és minthogy a bevételeket 15.6 millióval többre becsüli, mint az előző évben, 9.8 millióval nagyobb, 75.9 millió pengős hiánnyal számol. Ennek a hiánynak a megállapításánál szokás szerint figyelembevétellett az államadóságok szolgálata is. Ez összesen kb. 99.5 millió pengős kiadást jelentene, de minthogy kb. 21.4 millió ugyan ezen dm bevételi oldalán talál fedezetet, kb. 78.1 millió pengőt, tehát a hiánynál többet tesz ki az az összeg, amely e címen a költségvetést egyenlegképpen terheli. Valójában azonban a 21.4 milliós bevétel túlnyomórésze, kb. 19.6 millió, az üzemek törlesztéséből és kamatfizetéséből ered s így az állam egyik zsebéből a másikba kerül, tehát 100 milliónál alig kevesebbet, összes kiadásai kb. 8.5%-át és összes bevételei kb. 9.1%-át fizetné az állam adóságainak szolgálatára, ha — mint látni fogjuk — ez az összeg nem adósságszaporítás útján fedeztetnék.

A másik súlyos megterhelés, amely 80 milliós összegével ismét egy-maga meghaladja az egész defidtet, az ú. n. trianoni nyugdíjteher, amelyet a szomszéd országok szerződéshezegése folytán azok helyett viselünk és amely az egész nyugdíjtehemek majdnem egyharmadrészét teszi. A személyi kiadások 4.6 milliós többlete (0.7%) nem volna említésre méltó, ha ez a tétel nem 54.5%-át tenné még mindig az összes kiadásoknak és ha az 1924—25. évhez viszonyítva az arányszámok nem mutatnák azt a meglepő eredményt, hogy míg a nyugellátásnak az összes kiadásokhoz viszonyított arányszáma az 1924—25-ös 12.8%-ról 19.7%-ra emelkedett, a tényleges szolgálatban lévők járandóságainak arányszáma ugyanekkor 33.5%-ról csak 30.8%-ra csökkent. Bár nehéz ezekből a számokból helytálló következtetéseket levonni, hiszen a kiindulási alap, a kiadások végösszege is jelentősen csökkent 1924—25 óta, az is kétségtelen, hogy a pénzügyminiszteri expozében kiemelt nagy létszámcsökkentés — 1921—22 óta kb. 50.000 fő — nem tette a költségvetés struktúráját sokkal kedvezőbbé. A kiadások emelkedéséből az oroszlanrész az évek óta elmaradt karbantartási kiadások pótlására jut, az állami közigazgatás keretében 15.2 millió, az üzemeknél pedig 5 millió van e dinen beállítva, míg a beruházásokra szánt összeg a közigazgatási költségvetésben 1.4 millióval emelkedett és az üzemeknél 1.3 millióval csökkent, tehát alig változott. Az államadósági szolgálat tétde lényegtelen csökkenést tüntet fel, mert a valóságos emelkedést, ami gazdavédelmi intézkedésekkel, továbbá költségvetési hiányok fedezésére évek óta igénybevett rövidlejáratú államadóságokkal kapcsolatos, ellensúlyozza a külföldi valutákra szóló adóságok egy részénél a valuták árfolyamvesztesége. Nem állapítható meg a költségvetésből, hogy

helyes-e az árfolyamkülönbszeteket nyereségként felfogni ott, ahol tényleges fizetés helyett csak kincstári váltók helyeztetnek letétbe. Nem derül ki ugyanis, hogy ez a hitelművelet az elmaradt fizetések kitolását jelenti-e csupán, — amely esetben a valutáknak a fizetés időpontjáig bekövetkező emelkedésével is kell esetleg számolni — vagy pedig tényleges teljesítését, tehát az esedékes adósságszolgálat megfizetését új, pengőre szóló adósság létesítése kapcsán. Előbbi esetben rossz arra még gondolni is, hogy az angol font és északamerikai dollár egyszer visszatérnének az aranyalapra. A bevételek 7.4 milliós emelkedése úgy állott elő, hogy az egyenes adóknál kb. 4%-os és az illetékeknél kb. 7%-os csökkenés irányoztatott elő, míg az összes többi bevételi forrásoknak emelkedésére számít a kormány. Az időközben bekövetkezett elemi csapások által befolyásolva, ma már nehéz ezeknek az emeléseknek akkori realitását elbírálni, de hogy a forgalmi és fogyasztási adó, valamint a vámbevétel együttesen aligha fogja a tavalyi eredményeket kb. 8.5%-kal meghaladni, hanem még inkább könnyen alatta fog maradni azoknak, az, sajnos, ma már igen valószínű.

Az üzemek előirányzata — mint már évek óta — ezúttal is lehangoló, mert az Összesített költségvetés 75.9 milliós hiányából az oroszlánrész 57.4 millió, az állami üzemek egyesített előirányzatának hiányegyenlegére esik, úgyhogy ha az üzemek nem lennének, az állami deficit csak 18.5 millió pengőre rúgna. A nyolc állami üzem közül öt, összesen 8.5 millió felesleget irányoz elő, amiből az eddig mintaszerűen vezetett posta-, távírda-, távbeszélő-üzem egymaga kb. 7.4 milliót képvisel. Ezzel szemben három állami üzem deficités, és pedig a selyemtenyésztés aránylag csekély kb. félmillió, az állami gépgyár kb. 11.5 millió és a MÁV 54 millió egyenleggel. Az üzemek 57.4 millió hiányából mindössze kb. 8.6 millió beruházás, ami az összes kiadásoknak kb. 2%-át jelenti, míg az üzemi kiadások kb. 47%-ot, a személyi kiadások kb. 26%-ot, a nyugdíjak kb. 22%-ot és az adósságok szolgálata pedig kb. 3%-ot tesznek ki.

Az Államvasutak bevételei kb. 215.5 millió pengőben, 4.15 millióval a múlt évinél magasabban irányoztattak elő oly módon, hogy a személyszállításhoz 1.64 millióval kisebb, teherszállításhoz viszont 4.1 millióval, különféle címeken pedig kb. 17 millióval nagyobb bevételre számítanak. A teherszállítás eredménye tekintetében az annak javulásához fűzött reményeket, sajnos, könnyen nagy csalódás válthatja fel az év folyamán. Ha akár a vonatkilométer, akár az elegytonnakilométer, akár a tehervonatoknál a kocsiengelykilométer, akár pedig a tisztatonnakilométer teljesítmény előirányzatát nézzük, ha az elmúlt évekkkel hasonlítjuk össze, határozott optimizmust kell megállapítanunk, amire a mai gazdasági helyzet semmi alapot sem nyújt. Tekintélyes összegre, 20 millió pengőre, tehát az összes bevételek majdnem 10%-ára becsüli a költségvetés a MÁV által a gazdasági életnek nyújtott kedvezmények értékét, amit nehéz volna ellenőrizni. Mindenesetre csak viszonylagos értéket tulajdoníthatunk ennek a számításnak, amely a MÁV tarifájából indul ki, nem vizsgálva azt, hogy az vajjon megfelel-e elsősorban a mezőgazdaság szempontjából a teherviselőképességnek és nem olyant engedett-e el a MÁV, amit úgysem kaphatott volna meg. Annál jogosabb ez a kétely, mert tudok olyan kitűnően gazdálkodó nagybirtokosról, aki igáiból karavánt alakítva, 80 kilométer távolságról a Dunához szállította gabonáját, mert még így is jobban járt, mint ha „kedvezményes“ tarifa mellett a MÁV szolgálatait vette volna igénybe. Annyi bizonyos, hogy aki vonaton utazik, meggyőződhetik róla, hogy a MÁV rengeteg kedvezményt nyújt személyszállítás terén is, mert teljes árat fizető utas csak a harmadik osztályon gyakori, a másodikon már ritkább, az első osztályon meg éppen alig található. A MÁV költségvetésében

a különféle kiadások rovatában a személyforgalom emelése és az idegenforgalom fejlesztése érdekében kifejtendő propaganda céljaira 310.000 pengőt irányoz elő. A MÁV belföldi propagandájának mondhatni teljes hiánya folytán — mert az észre nem vehető propaganda értéktelen és nemlétezőnek tekintendő — azt kell hinnem, hogy ennek a tekintélyes összegnek túlnyomó része az utóbb említett célra fordított. Ez esetben azonban azt hiszem nagy hiba, hogy egyes belföldi propagandára nem költenek el egy-kétszázezer pengőt, mert e téren sokat lehetne elérni, ha az irányítást egy a modern propaganda tudományában jártas kivülállóra bízzák, mert ilyen a MÁV egyébként kiváló személyzetében aligha fog akadni.

A körülbelül 215.5 milliós bevétellel kb. 194.9 milliós kiadás van szembeállítva, tehát azt a benyomást kelti első pillanatban, mintha a MÁV kb. 20.5 milliós üzemi felesleget mutatna ki. Ezzel szemben a 68.65 milliós óriási nyugdíjterhelés beállítva a kiadások közé, hanem a felesleg kimutatása után szerepel, mintha a vasúti üzemtől független, más természetű kiadást reprezentálna. Ha sok is ebben az összegben a MÁV-ot jogtalanul terhelő „trianoni“ nyugdíj, nagy része kétségtelenül a vasúti üzemet terheli, tehát a költségekhez előzetesen hozzászámítandó, illetve a rendes kiadások közé beállítandó lett volna. A MÁV-nak a háború, forradalmak és a román megszállás folytán elszenvedett óriási veszteségei közismertek és az azok pótlására fordított hatalmas munka eredményeit tekintve is elismerést érdemel, de egyébként is a kedvezőtlen üzleti eredménye nem lep meg senkit, aki a külföldi vasúti üzemek nagy részének veszteséges mérlegét ismeri. Nem szorol tehát rá arra, hogy a valóságos eredmény ilyen kedvezéssel szépíttessék.

Érdekes képet nyújt a MÁV 528 milliót kitevő adósságának áttekintése. Ebből az összegből ha a háború előtt nagyobbára külföldön különféle beruházásokra szerzett kölcsönök kb. 99 milliós és ugyanilyen eredetű és vasutak átvételét szolgáló tartozások kb. 71 milliós, végül az államkincstár előlegei 86.7 milliós összegét leszámítjuk, kb. 271.4 milliós tekintélyes összeget tesz ki a belföldi pénzüccal szemben fennálló és a békekötés óta kontrahált adósság, ami tőkepiacunk hatalmas teljesítőképességét mutatja, de egyúttal igen kedvezőtlen tünet annak mobilitása szempontjából.

Az állami gépgyár költségvetése az elmúlt évvel szemben 2 millióval több bevételt irányoz elő és 11.48 millió pengő hiánnyal zárul. Ha figyelembe vesszük, hogy a nyugdíjterhek 6.44 milliót, a kamatteher pedig 5.34 milliót tesznek ki, világosan látjuk, hogy a két tétel okozza a deficitet, feltéve, hogy a kétmilliósi bevételi többlet, ami a gyártás remélt emelkedésére van alapítva, tényleg be fog folyni. Ez kétségtelenné teszi egyúttal, hogy az üzem teljes likvidálása annyival kevésbé jelentené a kétségkívül igen szomorú helyzet megoldását, mert a kamatteher ez esetben sem tűnne el, a nyugdíjterhek pedig még szaporodnék azoknak az alkalmazottaknak az ellátásával, akiknek fizetését vagy munkabérét az üzem ma elő tudja teremteni. Kérdés, hogy a termelés racionalizálása, tehát olcsóbbá tétele nem eredményezné-e az államháztartás gondjainak némi csökkenését.

Az egyesített állami költségvetés hiányának fedezése — adja Isten, hogy több legyen az előirányzatnál — ismét csak az állam rövidlejáratú adósságainak szaporítása útján lehetséges. Nem örvendetes ez azt a részét illetőleg sem, amely a külföldi adósságok szolgálatának állami pénztárjegyek letétbe helyezése útján történő rendezését jelenti, de súlyos aggodalomra ad okot, hogy ezzel kapcsolatban a magángazdaság szegényes forgótökéje és a bankok pénzkészlete is ismét igénybe fog vétetni. Viszont kétségtelen, hogy bármennyire kárhóztatandó ez az út, más megoldást bajosan tudna valaki ma a pénzügyminiszternek ajánlani.

A KÖLTSÉGVETÉSI VITA előbb ellenzéki oldalról Eckhardt Tibor, majd a miniszterelnök szájából a magyar bankok ellen két erős támadást produkált, amelyek csak a szóbanforgó témakör nekik idegen talajával, valamint a kérdésre még a választási harc során rátapadt politikummal — amely a nagytőke támadóit a tömegek előtt az igazság bajnokaivá avatja és népszerűvé teszi — magyarázható. Eckhardt a határozati javaslatok egész tömegét is előterjesztette, amelyekben többek között a fővárosi bankok fúziójának sürgős végrehajtására és azok ügyvitelére gyakorlandó befolyás biztosítására hívja fel a kormányt, olymódon, hogy az állami szervek és a Nemzeti Bank által kihelyezett tőkéket részvényekké alakítsa át. Beszédében meg is állapítja, hogy e tőkék 350 milliót tesznek ki és utal arra, hogy Mussolini tizenhat olasz nagybank többségét szerezte így meg és a német nagybankok is — egy híján — állami befolyás alá kerültek. Némileg az ügy helyes elbírálásához tartozik annak ismerete, — amit Eckhardt elmulasztott felemlíteni — hogy az olasz nagybankok nagy része és a német nagybankok egy híján, a legsúlyosabb nehézségekben voltak, amikor a kormányok óriási pénzüsszegekkel kiségették őket és az ilyen módon fizetett hatalmas összegek ellenében vették át a kormányok a részvényeket, mert az a dolog rendjéhez tartozik, hogy aki pénzt ad valamely üzleti vállalkozáshoz, azt a beleszólás joga is illesse meg. Viszont a fővárosi nagybankok képvisellete, a TÉBE, — amelyről talán mégsem tehető fel, hogy olyan állítást kockáztasson meg, amely a kormány és a Nemzeti Bank által megcáfolható, — Eckhardt beszéde utáni napon nyilatkozatban jelentette ki, hogy az állam sem közvetlenül, sem közvetve a nagybankoknak egyetlen fillér ú. n. megtámasztási hitelt nem adott és hogy az összes fővárosi nagybankok viszleszámitolási hitele a felét sem éri el a 350 milliónak, holott ezt a hitelt a bankok saját adósaiknak — nem kis részben az államnak — hitelezték tovább, tehát még ez sem szolgálta a bankok saját céljait.

Ez a nyilatkozat sehonnan cáfolatban nem részesült, annál meglepőbb volt tehát, hogy a miniszterelnök június 13-iki beszédében azokat a pénzüntézeteket ostromozta, amelyek „abban a szerencsében részesültek, hogy az állam megvédte állagukat“. Az állam feladatairól szóló elméletek túlnyomó része szerint az állam egyik elsőrendű célja és kötelessége, hogy a nemzetet alkotó személyeknek jog- és vagyonbiztonságot szolgáltatson, tehát többek között vagyonuk állagát jogtalan támadások ellen megvédje. Amint a TÉBE nyilatkozatából kiderül, a magyar bankokkal sem történt ennél több. Egyelőre — már évek óta — a bankok bocsátják az állam rendelkezésére kölcsönképpen azokat az összegeket, amelyekkel a tényleges kiadások a bevételeket meghaladják, tehát a bankok vannak abban a helyzetben — hála óvatos üzleti politikájuknak —, hogy most szükség idején az államot kiségték és nem megfordítva. De viszont kétségtelenül hiába várná ezt a szolgálatot az állam a bankoktól, ha az Eckhardt által követelt állami beleszólási jog alapján a kormány irányította volna a pénzüntézeteket a válság kezdete óta, mert mint mindenhez, a bankvezetéshez is, komoly hozzáértés szükséges, de ezenfelül a gondos előrelátás és jó üzleti érzék is nélkülözhetetlen. Az állam mai gazdasági helyzete azt mutatja, hogy a kormányok nem különös ügyességgel gazdálkodtak; milyen jogon kívánja Eckhardt az államtól teljesen független részvényesek és betétesek vagyonát felelősség mellett kezelő bankokat ennek a be nem vált gesztiónak alárendelni! Legyünk tisztában azzal, hogy a magántőke nem arra való, hogy állami feladatokat töltsön be és a tőkés által nem altruizm célból gyűjtetett össze. A tőkés a takarékossgot nem azért gyakorolja, hogy tőkévé akkumulált munkáját később valamely éppen felszínen levő politikai irány jelszavainak megvalósítására használják fel, ami esetleg a takarékossg jutalmát, a kamatot is illuzóriussá teszi, sőt talán még

a tőkét is megsemmisüléssel fenyegeti, hanem tisztán és kizárólag azért, hogy magának a lemondásért a kamatozásban megfelelő ellenszolgáltatást biztosítson és a betevő azonnal el fogja hagyni azt a bankot, amely a reá bízott betéteket, bár esetleg a magasabb közérdeknek megfelelő, de nem jövedelmező vagy olyan célokra fordítja, melyek a tőke elvesztését vonhatják maguk után. Olyan üzleti vállalkozásoknál, amelyekben a szükséges biztonság és megfelelő jövedelmezőség feltalálható, a bankok sohasem fogják az állam garanciáját kérni, amit a miniszterelnök kifogásolt, hanem csak olyankor, ha olyan feladatok elé állítatnak, amelyek nem egyeztethetők össze a betétesekkel és részvényesekkel szemben fennálló felelősséggel. A biztonságnak és mobilitásnak nélkülözhetetlen mértékét pedig csak a bankok felelős vezetői határozhatják meg, annál inkább, mert a politikusok nem ismerik, de nem is ismerhetik azokat az ezerféle szempontokat, amelyekre egy bankárnak üzletei kötésénél gondolnia kell. És pedig fokozottan kell gondolni itt Magyarországon, mert ha itt egy nagybank bajba kerülne, hiába várna segítséget a kormánytól, mert amint a költségvetés is mutatja, nem volna miből segítséget nyújtani.

Követelte Eckhardt a részvényjog reformját is a mérlegvalódiság helyreállítása céljából, mert szerinte a vállalatok egyrészt titkos tartalékokkal és kiöntésekkel a részvényeseket károsítják, másrészt pedig „bizonyos túlértékeléssel részvényeket túl magas áron sóznak rá a nagyközönségre“ és azután hagyják azok árfolyamát leesni. Ennél az indítványnál is nagy szükség van a fogalmak tisztázására. A titkos tartalékok — ez a vörös posztó a laikusok szemében — nem jelentik, de nem is jelenthetik a részvényes megkárosítását, mert nem idegeníttetnek el a vállalattól, hanem a részvények értékét és a részvényes vagyont szaporítják. Ebbe a kérdésbe akár az egyes részvényesnek, akár felügyeleti jogkörben a bíróságnak beleszólást engedni azért sem igen lehetne, mert nem értenek hozzá. Mit tudna hozzászólni ahhoz egy részvényes, aki orvos, katona vagy éppen képviselő vagy az eljáró bíró, ha mégoly kiváló jogász is, hogy az adott viszonyok között mennyire értékelhető pl. egy áruraktár, hogy az árukészlet értékelésével pl. milyen mértékben szabad követni az illető árucikknek a világpiacon a mérlegkészítés időpontjában bekövetkezett áremelkedését, vagy pl. hogy egy nagybank a tárcájában levő részvénytöredéket a névérték hány százalékára értékelheti. Annál kényesebb kérdés ez, mert ha a nyereség, amelyet osztalékképpen ki kell fizetni, részben a raktár vagy részvénytárca túlértékeléséből adódott, elkerülhetetlenül veszteségbe kergeti a vállalatot, ha utólag, a viszonyok változása folytán, a készletek vagy részvények nem érik meg többé a mérlegben szerepeltetett értéket, mert a már kifizetett osztalékot ilyen mérleghiányok pótlására hiába kémé vissza a vállalat részvényeseitől. A „kiöntések“ vagy a részvényeseknek jutnak, és ez esetben nem történt velük jogtalanság, vagy ha nem, a jelenlegi részvényjog keretében is kifogástalanul megtorolhatók, tehát annak módosítását nem éppen tennék szükségessé. De egyébként is mindkét kifogásolt cselekmény sokkal hatályosabban szorítható és szoríttatik a megfelelő keretek közé az adóhatóságok igen alapos mérlegtanulmányai által, amelyek újabban könyvszakértők részletes könyvvizsgálataival kiegészítve teljes betekintést biztosítanak a pénzügyi hatóságoknak. A részvényeknek az egyes vagyontárgyak túlértékelése útján a belértéket meghaladó árfolyamon való eladása miatt pedig annál kevesebb szükség van új törvényre, mert hiszen köztudomásúlag ezt a mérlegkészítéssel kapcsolatban a jelenlegi részvényjog is tilalmazza a hitelezők védelmében és a bíróság bármely érdekelt panaszára kétségtelenül érvényt fog szerezni ma is a törvénynek. Ennél nagyobb védelmet pedig semmiféle reform nem tudna megvalósítani, mert ahol az érdekelt nem keresi a maga igazát, ott feltehető,

hogy jogsérelem nem történt, különösen ma, amikor a részvénytársaságok közgyűléseinek megtámadása nagyon divatos „kenyérkeresetté“ vált....

Részvényjogi reformra szükség volna ugyan, mert az elavult törvényt pótló bírói joggyakorlat helyett üdvös volna valamely törvényes szabályozás, amelyhez a gazdasági ismeretekkel bíró szakemberek is hozzászólhatnak és amelytől a tisztán jogi elgondolásokon nyugvó mai jogfejlődéssel szemben a gyakorlati élethez való nagyobb hozzáidomulás volna várható. Eckhardt beszéde mutatja azonban azt a hibás közfelfogást ebben a kérdésben, ami miatt a szakemberek félnek a részvényjogi reformról beszélni, mert aggódnak, hogy az újra szabályozás helytelen irányú és medicina peior morbo lenne.

HASONLÓAN A BANKOKHOZ a nagyipar sem kerülte el a támadások egész sorát a költségvetési vita folyamán, amelyet Eckhardtnak a vámrendszer ellen intézett támadása vezetett be. Megállapításainak alapvető hibája az általánosítás volt, mert a magyar ipar kérdéseit csak az egyes iparágaknak úgyszólván egyéni vizsgálata alapján lehet megnyugtató tárgyilagossággal elbírálni. A magyar vámtarifa tényleg magas, de ez nem okvetlenül hiba és kétségtelen, hogy annak lineáris leszállítása a magyar iparfejlesztést — amit úgyszólván egyhangúlag tekintenek a szakemberek az egyetlen járható útnak és állítanak a jövőbeni magyar gazdasági politika tengelyébe — kétségtelenül akadályozná vagy éppen lehetetlenné tenné. Vannak iparágak, amelyek hatalmas fejlődésre tekintenek vissza és elérték a minőség olyan magas fokát, hogy a külföldi verseny már nem tenné őket tönkre, de még ezeknél is kérdés, vajjon nem termelnek-e hibájukon kívül a külföldi iparnál annyival kedvezőtlenebb körülmények között, hogy bizonyosfokú védelmük indokolt. Vannak viszont iparágak, amelyek még nem erősödtek meg annyira gazdaságilag és nem tökéletesedtek annyira technikailag, hogy a vámvédelem csökkentése vagy megvonása létalapjukat ne támadná meg. Ezeket a kérdéseket azonban sem parlamenti beszéd, sem cikk keretében nem lehet azzal az alapossággal megvizsgálni, amelyet a kérdés komolysága megérdemel és országos existenciális jelentősége megkövetel. Éppen így helytelen az angol vámpolitikával való összehasonlítás, hiszen a kiindulópont nemcsak hogy nem azonos, de még csak nem is hasonló. Én sem akarok itt a részletekbe elmélyedni, csak két szempontot ajánlok figyelmébe azoknak, akiket ez a kérdés érdekel. A magyar ipar fejlesztését nem tisztán, sőt azt merném mondani nem is elsősorban olyan értelemben vett gazdasági szempontok tolják előtérbe és teszik helyessé és szükségessé, amelyek a békebeli közgazdaságtan szabályai szerint e kérdés elbírálásánál érvényesüléshez jutnának. De még csak nem is az autarchikus gazdálkodás egyre teljesebbé válása az elhatározó ebben a kérdésben, bár ez tagadhatatlanul erőteljes érvet jelent egymagában is az iparfejlesztés mellett. Szerintem — és okom van hinni, hogy a magyar gazdasági élet legmértvadóbb férfiai szerint is — az ipar erőteljes és sürgős fejlesztésére szükség van nálunk elsősorban azért is, mert az ipar van hivatva egyrészt arra, hogy a mezőgazdaság által nem foglalkoztatható népfelsolet felszívja és a nemzeti jövedelem fokozása útján a népesség életstandardjének emelését elősegítse, vagy legalább egyelőre e standard sülyedését akadályozza és másodsor arra, hogy kivitelével devizát termeljen és a Nemzeti Bank ezirányú, ma igen súlyos gondjait csökkentse. Hogy egyes ipari cikkek kivitele, amit Eckhardt „horribile dictu“ említ, az exportstatisztikában vezető helyre küzdötte fel magát, az dicsősége a magyar iparnak és a legerősebb érv az ipar fejlesztése mellett. Különösen látjuk ezirányú jelentőségét a kérdésnek ma, amikor a mezőgazdaság kivitele a természeti csapások folytán jelentősen csökkent, sőt még egyes takarmányfélék behozatalával is kell számolnunk.

Igaza van abban Eckhardtnak, hogy ipari politikánkat bizonyos ötlet-szerűség jellemzi, de kénytelen vagyok teljesen perhorreszkálni azt a következtetést, amit — ismét angol példán elindulva — levont, hogy t. i. csak az a vállalat részesedjék állami kedvezményben, amely magát közérdekű ellenőrzésnek és irányításnak aláveti. Úgy elvileg, mint gyakorlatilag elutasítandónak tartom a magángazdaság állami irányítását azon a határon túl, ameddig a viszonyok már úgy is elkényszerítettek bennünket. Az irányított gazdálkodás ma szükséges rossz, amely elől kitérni nem tudunk, de sem ma, sem még kevésbé rendes viszonyok között áem lehet a gazdasági politika követendő célja, amelyet az okvetlen szükséges mértéken túmenőleg továbbfejleszteni kellene. Ahogy nem helyes a magángazdaságtól állami feladatok megvalósítását elvárni, éppúgy nem képez állami feladatot a magángazdaság irányítása, minden egyébtől eltekintve azért sem, mert, mint azt már annyian és annyiszor kifejtettük, az államhatalom sem az ehhez szükséges mozgékonyssággal, sem a nélkülözhetetlen szakértelemmel nem rendelkezik. Ezzel szemben oly feltételekhez volna köthető az állami kedvezmények megadása, amelyek biztosítékot nyújtanak arra, hogy az új ipari települések a fentebb említett közérdekű célokat előmozdítják. Így elsősorban az új ipari vállalatok létesítését az ország déli felére, még pedig a főváros kizárásával, sőt nagyobb vidéki centrumok elkerülésével is csak pl. 20.000 lakost meg nem haladó lélekszámmal bíró községek és városok területén engedélyezné az ipari munkásság egyenletesebb eloszlása, továbbá az ipar kultúrterjesztő és életstandardjavító hatásának nagyobb kihasználása érdekében és főleg azért is, hogy az új települések az ipar természetes kiviteli piacai, a balkán államok felé tarifális szempontból előnyösebb helyzetben legyenek. Az energiaszállítás mai fejlettsége ezeknek a szempontoknak érvényesülését már nem zárja ki úgy, mint még néhány év előtt. Ezenkívül az egyes iparágak lelkiismeretes vizsgálata alapján sok ipari vállalkozásnál elő lehetne írni azt a legkisebb mennyiséget, amit gyártmányaiból évente exportálni köteles. Meg vagyok ugyanis győződve arról, hogy sok olyan ipari vállalat van Magyarországon, amelyet — minthogy megél a belföldi fogyasztás kielégítéséből — a vele járó sok vesződés, hitelezési kockázat stb. visszariaszt attól, hogy áruinak a külföldön való bevezetését megkísérelje, sőt hasonló visszatartást tapasztalhattam oly iparágaknál is, amelyek gyártmányai a külföldön közismertek, tehát csak a fogyasztás emelésére volna szükség. Természetesen nem lehetne itt sem általános szabályozásról szó, mert ami az egyik vállalat szempontjából helyes, az a másikat tönkretetheti, de ahol a kivitel lehetősége — az árakat is figyelembe véve — szakszerűen megállapított, ott teljesen jogosan lehetne az állami kedvezmények, így elsősorban a vámvédelem élvezetét a megállapítandó minimális árumennyiség kiviteléhez kötni. Egy szóval: van az új iparügyi minisztériumnak is bőséges tere a cselekvésre és sok jót és marandót is alkothat, ha intézkedéseiben nem a politikai jelszavak és a sokszor túlfűtött közhangulat, hanem a tiszta szakszerűség lesz irányadó. Eckhardt általánosan ismert valutapolitikai elgondolásait is kifejtette felszólalásában, ami éppen egy ellenzéki szónoknak a szájába adta azt a megjegyzést, hogy egy 75 milliós deficittel záruló költségvetés mellett nem tartja valutáris reformokra alkalmasnak az időt. Minthogy azonban az állami költségvetés az ország gazdasági helyzetének lázmérője és világosan mutatja ennek igen kedvezőtlen helyzetét, ezt a megállapítást szeretném kiterjeszteni minden olyan reformra, amely a gazdasági életet közelről érinti. Azt hiszem, hogy a mai viszonyok között csak oly átmeneti intézkedések helyénvalók, amelyek még megmaradt értékeinknek egy jobb jövőbe való átmentése érdekében elkerülhetetlenek, de a mai zavaros viszonyok között mélyreható gazdasági reformokat sürgetni vagy megvalósítani, nagy alkotások alapozását a mai ingoványos talajra

lerakni és meglevő gazdasági intézményeink alapjait bolygatni, kísérletes gondolatnak tartom. Csak az vállalkozzék erre, aki a jövőbe lát; sem elméleti, sem gyakorlati szakértelem nem elegendő ilyen sorskísértő cselekvésre ma, amikor a gazdasági élet törvényszerűségei érvényesülésükben ezerfelől korlátozva kiszámíthatatlan irányokban hatnak.

ANNYI teendőt ad a kormánynak az ország pusztá élete és a mindennapi élet lehető javítása, hogy elismerést érdemel, ha e sürgető kérdésekben intézkedni tud. Így elsősorban a mezőgazdaság katasztrofális helyzetével kapcsolatosan már nagyon érezhető drágulás leküzdése igen komoly feladatot jelent egymagában is. Nem beszélve a fagy- és jégkár, majd a szárazsággal kapcsolatban a gyümölcspiacon beállott drágulásról, az utóbbi napokban a zsír ára 70%-kal emelkedett és alig hiszem, hogy ennek akár egyetlen gazda is hasznát látta volna eddig. A termelés és fogyasztás vámszedőinek megrendszabályozása pedig, — emlékezhetünk rá a háború idejéből — igen nehéz feladat, a kofák a „leg hatalmasabb“ kartellnél is ellentállóbbaknak bizonyultak az államhatalommal szemben. Pedig nagy figyelem fordítandó az árszintre, nehogy az árak emelkedése lassan általánossá váljék és ez a pengőt a belső fronton támadja meg.

Ugyanígy sok hasznos tennivaló volna még a legideálisabb kivitel, az idegenforgalom fejlesztése terén is, bár az az idén hatalmas lendületet vett. A főváros európai keretek között fogadja az idegent, a vidék és elsősorban pl. a Balaton partja azonban távolról sem tudja azt nyújtani, főleg higiénikus berendezések szempontjából, amire szükség volna. Azt hiszem, elhibázott dolog volt pl. a Balatonnak addig propagandát csinálni a külföldön, amíg ott csak a tóban lehet fürödni és előbb a szállodákat kellett volna a külföldi igényekhez alakítani, mert aki egyszer itt volt és csalódottan távozott, azt többé visszahozni aligha lehet. Hasonló, igen fontos apróság a nálunk dívó borraivaló-rendszer, aminek eltörlése érthetetlen nehézségekbe ütközik, de legalább annyira bosszantja a külföldit, mint a vámkezelés a határon, amit alapján kellene megreformálni. Elsősorban is teljes félreértése a vám céljának és rendeltetésének, ami határainkon folyik, mert hiszen azt, legyen akár védővám, akár pénzügyi vám, nem a személyforgalommal kapcsolatban behozható lényegtelen mennyiségű áru miatt létesítették. Sem az állam ebből folyó jövedelme, sem az iparnak jutó védelem nincs arányban azzal a hátránnyal, ami az utazóközönség zaklatása révén az idegenforgalom terén háramlik az országra, ha véletlenül egy külföldi esik áldozatul a kellemetlen s valójában még hozzá felületes vizsgálatnak. Azt hiszem, hogy semmi kár nem származnék abból, ha hallgatólag enyhítenék a vám öreinek zordonságát vagy még inkább csak a csempész kinézésű utasokra korlátoznák, idegenforgalom szempontjából viszont minden jól sikerült reklámötletnél többet használna. Nem lehet eléggé kiemelni az utóbbi évek alatt létesített jó autótutak óriási jelentőségét ebből a szempontból, de kívánatos volna, ha a Budapestre vezető utakat a világváros rangjához méltóvá tenné a kormány, mert a mai helyzet nagyon sokat ront a főváros egyébként közismert vonzóerején.

Hasonlóan aránylag apró jelentőségű, de végtelenül bosszantó dolog az autóturistának a vidéki városok és a főváros kövezet! vámja és utóbbi fogyasztási adója ellenőrzése stb. Ha már nekünk szegény magyaroknak bele kellett is szoknunk ezekben a tortúrákba, legalább a külföldi rendszámú autótak kellene mentesíteni alóluk. Egész sorát tudnám még felsorolni azon magyar különlegességeknek, amelyek a már beletörődött belföldinek fel sem tűnnek, sőt kicsinyességnek tartja talán azok kifogásolását, de amelyek a nyugati ember szemében érthetetlen bosszantásnak tetszenek. Pedig főleg az ilyen apróságok terén nekünk kellene alkalmazkodnunk és ki kellene küszöbölünk

az idegenforgalom szempontjából kedvezőtlen, zavaró körülményeket, mert idegenforgalomból egész nemzetek élhetnek meg, de csak akkor, ha nem az idegentől várják a saját szokásaikhoz való alkalmazkodást, hanem maguk iparkodnak azoknak kellemes otthonos érzést nyújtani. Égy olyan rossz gazdasági év küszöbén pedig, mint amilyent most várunk, fokozott jelentőséget nyer minden bevételi forrás és különösen az idegenforgalom, amelynek segítségével az ország természeti és művészeti szépségeit tudjuk devizatermelésre felhasználni.

IFJ. SIMONTSITS ELEMÉR

MAGYAR KISEBBSÉG CSEHSZLOVÁKIÁBAN

Mozgalmasabb politikai Héti, érsekújvári dalosünnepély, Érsekújvár török alóli felszabadításának ünnepe; tartománygyűlési szakértők; a magyar Tanítóegyesület lévai nagygyűlése; a kassai honvédszobor megsemmisítése; a pozsonyi magyar katolikusok nyelvsérelme; kémkedési és hazaárulást porok; kulturális kérdések

A SZOKÁSOS MÓDOKON végrehajtott nyáreleji választások és azok eredménye: Henlein előretörése és a kormánykoalíció mesterséges fenntartása; az állandó pártfúziós és pártbomlási kombinációk; Masaryk Tamás köztársasági elnök utódja körüli korai találgatások; a prágai Katolikus Nagygyűlés; a külpolitikai kapcsolatok megerősítése a Szovjettel; a kisantant belső összetartozásának mindenáron való hangoztatása; az antifasiszta front kialakításának korán sírbaszállt terve; a konkordátum megkötése: mind külső megjelenésükben és mélyebb értelmükben viharelőtti izgalmat és idegességet mutattak. Egy esetleges európai fordulatra való berendezkedés lázas munkája és sokszor kapkodása az, ami a csehszlovák köztársaság legutóbbi hónapjainak hangulatát jellemzi. A csehszlovákiai magyar kisebbség tanúja és részben áldozata ennek az atmoszferikus állapotnak. Mintha a különben álmos nyár titokzatos fludiumokkal telt volna meg, élénk mozgás és tevékenység tapasztalható a csehszlovákiai magyar kisebbség életében is, mégpedig egy kissé hangosabb szóval, erélyesebben és kiállásban keményebben, mint azelőtt.

A törvényhozás két házában Szüllő Géza, illetve Törköly József felolvasták a magyar egyesült ellenzék kiáltványát, amelyben erélyesen követelték a kisebbségi jogok teljes megadását és kijelentették, hogy miután a kormány programjával szemben bizalommal nem viseltetnek, továbbra is a legélesebb ellenzékben maradnak. A magyar pártok Szlovenszko és a Kárpátalja községeiben egymásután tartják gyűléseiket, kivétel nélkül nagy sikerrel. A politikai önösszeszedés munkája folyik mindenütt eddig ritkán látott ütemben és méretekben, hogy a pártok zászlai alá gyűlt magyarság nagyobb nyomatékkal adhasson hangot követeléseinek és érhesen el eredményeket. A pártok nagyobb aktivitását — és ez talán a döntőbb jelentőségű dolog — átvették a társadalmi szervezetek is és friss vérkeringést indítottak meg az egész csehszlovákiai magyar nemzettestben. Két nagyszabású demonstrációra került a sor, amelyek élénken bizonyították a csehszlovákiai magyar kisebbség erős élnitudását és élniakarását. Mindkettőt Érsekújváron tartották meg.

Az érsekújvári országos dalosünnepély a csehszlovákiai magyar kisebbség eddig legnagyobb kulturális megnyilatkozása volt. Az ünnepélyen

óriási tömegek vettek részt és félszáznál több dalegylet együttes, majd megosztott hangversenye olyan magas fokú dalkultúrát dokumentált, hogy a cseh sajtó is követendő példaképpen állította oda az 1200 magyar dalos e nagyszabású teljesítményét. Az ünnep külsőségeiben is színmagyar jelleggel zajlott le. A legkitűnőbb magyar művészek rendezték a felvonulásokat és díszítették magyar motívumokkal a hangverseny helyiségét, amely a laktanya lovardájában talált otthont.

A dalosünnepélynél azonban nagyobb szabású és bizonyos szempontokból talán nagyobb jelentőségű volt az a jubileumi ünnepség, amelyet a törökök kiűzetésének kétszázötvenedik évfordulóján tartottak meg Érsekújváron, közel húszezer ember felvonulásával. Az ünnep alatt a város zászló-díszbe öltözött (csupán a középületek homlokzatáról hiányzott felsőbb utasításra „ideológiai okokra“ való hivatkozással a lobogó) és az ünneplő falak között lélekemelő látványt nyújtott a történelmi felvonulás, a város főterén tartott nyilvános díszközgyűlés, a szlovenszkói művészek által rendezett kiállítás, annak ellenére, hogy az ünnep programja erősen megszükkült, mert a hatóságok az utolsó percben vissza akarták vonni az engedélyt. A csehszlovákiai magyarság kulturális erejének és történelmi hagyományainak megkapó és sokatmondó bizonyítéka volt Érsekújvár két nagy ünnepe.

Amilyen mértékben igyekszik azonban a magyarság meglévő pozícióit megerősíteni és élniakarását kifejezésre juttatni, ugyanoly mértékben érik megkisebbitések az államhatalom részéről, amelyek egyaránt vágnak a kisebbségi magyarság leikébe és testébe. Hosszas huzavona után a kormány egyik legutóbbi minisztertanácsán kinevezte a tartománygyűlési szakértő tagokat. A szlovenszkói és kárpátaljai tartománygyűlésbe a kormány egyetlen magyar szakértőt sem nevezett ki, holott mandátumainak száma után három szakértői hely illette volna meg a magyarságot. Az iskolai sérelmek is változatlanul tovább tartanak. Csehszlovákiában mintegy húszezer magyar tanköteles közül háromezer számára nem jut magyar iskola és a középiskolai magyar tannyelvű oktatás még több kívánnivalót hagy maga után, különösen a Kárpátalján, ahol Kőrösmezőtől Kassáig 350 kilométeres sávon, fel Uzsokig csupán a beregszászi ruszin-magyar középiskolában nyerhet összesen 466 tanuló magyarnyelvű oktatást. A kezdeményezések és követelések hiábavalók, a kormány ezen a téren nem hajlandó politikát változtatni, — a Slovenska Liga pedig fondorlatos „törvényes“ utakon egymásután csukát ja be a magyar elemi iskolákat és állítat helyükbe szlovák iskolát vagy csehet, nem törődve azzal sem, ha színmagyar községekről van szó, ahol a kizárólagosan többségi nyelven való oktatást legfeljebb az odateleptett cseh jegyző vagy csendőr igényli gyermeke számára. Az egyre nehezebbé váló oktatásügyi helyzeten és nem utolsó sorban a magyar tanítóság utánpótlásának és továbbképzésének kérdésén kívánt segíteni a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület Léván megtartott negyedik nagygyűlése. A nagygyűlésen határozati javaslatot fogadtak el, amelynek értelmében felszólítják az összes magyar társadalmi egyesületeket, hogy támogassák a magyar tanítóságot akadémiai színvonalú nyári továbbképző tanfolyamok megtartásában. Ugyanekkor elhatározták, hogy a magyar tanítók a legélénkebben vesznek részt a magyar kultúregyesületek munkájában, hogy a félreeső falvak őrhelyein állva terjeszthessék a magyar kultúrát, az eddiginél is fokozottabb mértékből.

A kassai honvédszobor megsemmisítése igen fájdalmasan érintette a csehszlovákiai magyar kisebbséget. Az impériumváltozás után a szobrot, amely Horvay alkotása volt, a cseh hatóságok megőrzés végett átadták a kassai múzeumnak, amelynek előcsarnokában a forradalom alkalmával

megesonkított szobrot felállították. A szobor hosszú éveken át zavartalanul állt a múzeum előcsarnokában. Néhány hónappal ezelőtt azonban szemetszúrt a hatóságoknak és az országos hivatal a minisztérium hozzájárulásával elvitette a múzeumból. A szobrot összetörték és bronzanyagát beolvasztották. Az egész ügyet a legnagyobb titokban hajtották végre, úgy hogy a tényállás csak akkor derült ki, amikor Kassa városa ismeretlen tolvaj ellen akart feljelentést tenni.

A pozsonyi katolikus egyházközség vezetősége a magyar nyelvhasználatot nem mindennapi indokolással tagadta meg. Az egyházközség magyar tagjai ugyanis kérték a magyar nyelv használatát. A kegyúri tanács hozzájárult ugyan ahhoz, hogy élőszóban mindenki a maga anyanyelvét használhassa, azonban nem járult hozzá ahhoz, hogy az egyházközség kiadványai (meghívók, határozatok stb.) magyar szövegűek is legyenek, mert szerinte az egyházközség jelenlegi anyagi helyzete nem engedi meg a háromnyelvűséget. A kegyúri tanács döntése rendkívül kínos meglepetést keltett a hívek körében, azonban ellene egyelőre nem tudtak semmit sem tenni.

A „kémkedési és hazaárulást“ ügyek a közelmúltban sem szüneteltek. Az eperjesi magyarság Vezetőinél, elsősorban Ghillányi Lászlónál, egy egész éjszakán át házkutatást tartott a rendőrség, mert feljelentés érkezett, hogy a Társadalmi Egyletben, amelynek elnöke Ghillányi, államellenes tevékenység folyik. A rendőrség az Egylet valamennyi vezető tagjánál házkutatást tartott és bár azok eredménytelenek maradtak, az eljárást nem szüntették be a gyanúsítottak ellen. Ugyancsak a múlt hónapban Ítélték el 13 évtől három évig terjedő fegyházbüntetésekre a legenyemihályi labdarúgó csapat író tagját, mert azok a vád szerint Magyarország javára kémkedtek. A besztercebányai kerületi bíróság augusztus elején hozott ítéletet a katonai árulás büntetével vádolt tizenhét füleki, ragyolci és miski lakos ügyében. A vádlottak közül Csaba Ferencet és Bódi Sándort nyolc-nyolc évi fegyházbüntetéssel, Kasza Ferencet, Nagy Józsefet, Nagy Jenőt, Nagy Bélát és Angyal Istvánt pedig három-három évi fegyházzal sújtották. A bíróság a többi vádlottat felmentette. A per elé a csehszlovákiai magyarság óriási érdeklődéssel tekintett, mert az ügyészség a vádlottakat „bizonyítékok hiányában“ háromnegyed esztendeig vizsgálati fogságban tartotta. Az elítéltek valamennyien fellebbezést jelentettek be a kerületi bíróság ítélete ellen.

A nyár folyamán épült fel a pozsonyi tanítók háza 300.000 korona költséggel, hogy otthont nyújtson a magyar tanítók számára. Amíg az egyik oldalon ilyen öröm érte Pozsony magyarságát, addig a másikon az Országos Hivatal gondoskodott arról, hogy megkeserítse a magyarok kedvét. A pozsonyi színházat ugyanis restaurálják és a felváltva szereplő magyar, szlovák, illetve cseh színtársulatok szezonjának időpontját az Országos Hivatal úgy osztotta be, hogy míg a szlovák színtársulat kerek nyolc hónapig játszik az újjáépített színházban, addig a magyar színtársulat mindössze három estén át játszhatott, mert ezután megkezdtek a színház átépítési munkálatait. A hónap eseményeit számos kulturális összejövetel és gyűlés tarkította. A komáromi kultúmap és az ifjúsági egyesületek számos kulturális összejövetele részben ellensúlyozza a Prágai Magyar Hírlap állandó és oly sokatmondó feliratát: „Magyar gyermek — magyar iskolába!“ A közhelyzet aláfestésére azonban nem mulaszthatjuk el egy statisztikai szám megemlítését, amely szerint a szerződéseknek és alkotmányoknak megfelelően, az aránylagosság alapján, a csehszlovákiai magyarság még 15.750 helyet követel az állami és közhivatalokban.